

תפלה شهرית-101 Tefila 101

שיעור 32- The Origin Of ישתחבה

Source 1

ספר המנהיג דיני תפילה עמוד מג'-וכן מצאתי בירושלם, הפסה בין ישתחבה לויוצר או ר' עבירה, היא בידו והוויר עליה מערבי המלחמה. ואולי על זה, סמך רב אלפם זיל שכחה ואמור לאשתחווים משחרת חיל ברוך שאמר עד שים שלו.

Translation: I found in the Jerusalem Talmud, he who speaks between Yishtabach and the Bracha of Yotzer Ohr has sinned and cannot be sent to war. Perhaps this is the basis why the Rif held that we are prohibited from speaking once we start Baruch Sh'Amar until we finish Shemona Esrei.

Source 2

ברכי יוסף אורדה חיים סימן נא' ס"ק א'-אלמא ברכבת ישתחבה ביום שחובר היירושלמי, דקדים טובא לבבלי, כבר היה מתוקנת. וברוך שאמר וישתחבה בדיבבו אחד נאמרו, ווע לפנוי פסוק דזמרה, ווע לאחריהם.

Translation: It appears the Bracha of Yishtabach was composed at least at the time that the Jerusalem Talmud was compiled which is earlier than when the Babylonian Talmud was compiled. Baruch Sh'Amar and Yishtabach were composed simultaneously, one to be recited before Pseukei D'Zimra and the other after.

Source 3

משנה מסכת פסחים פרק י' משנה ז'-מצו לו כום שלישי מברך על מזונו. רביעי גומר עלי את הallel ואומר עלי ברכת השיר.

Translation: Mishna: After pouring him his third cup, he makes a blessing on it upon completing his meal. With the fourth cup, he completes Hallel and recites Birchat HaShir.

Source 4

מסכת פסחים דף קיח' עמ' א'-מיי ברכת השיר? רב יהודה אמר: יהלולך ה' אלקינו, ורב' יוחנן אמר: נשמת כל חי.

Translation: What is considered Birchat Hashir? Rabbi Yehudah said: YiHallelucha Hashem Elokinu. Rabbi Yochonon said: Nishmat Kol Chai.

Source 5

הגדה של פסח ורחלותיה מאת דנאיל נולדשטייט דף 67

יהלולך ה' אלקינו כל מעשיך
יזוז יברכו את שפך
כץ טוב להודות
ונעים לשפט לוטר
ומעלום ועד עולם אתה אל
באיי סחול התשבחות.

גם הפיוט 'נשمات', בנוסחו לפניינו, איןנו חיבור מעור אחיה, אלא הוסיף על נוסחו העיקרי. מן הפלוגתה, אוו היא ברכבת השיר, אם 'יהלולך' או 'נשמת', נראה שהללו ברכבות חזנות בעניין ובשעורין, ומילא עד'כה 'נשמת' להיות ברכבת פשוטה וקצרה כמו 'יהלולך'. לכן יש לשער שנוסח הברכה היה תחילת כעין זה³⁷:

נשמת כל חי תברך את שםך ה' אלקינו
ודוח כלبشر תפאר ותזרעם וכרכ מלכנו
כי מעולם ועד עולם אתה אל
באוי מלך מוחל בתשבחות.

תפלה شهرית-101 Tefila

Translation: The piyut of Nishmas as it is recited today was not composed at one time but was subject to additions after it was initially composed. From the disagreement was to what is Birchaz Ha'Shir; is it Yihalelucha or Nishmas we can conclude that both versions were similar in content and length. That means that the original version of Nishmas was simple and short like Yihalelucha. We can therefore suggest that the original wording of the Bracha may have been the following:

Source 6

תפילה ומנהגי תפילה ארץ ישראלים בתקופת הגניזה מאות עזרא פליישר דף 266

אבל כי פאריס אוסף כי"ח 79.א.ו.ן מביא שיטה אחרת בותה, והוא לומר אחרי עשרת הדיברות את ברכת השיר בנוסח שפתוחו ב'ישתחב'.³¹ כתוב יד זה פותח אף הוא בסוף הדיברות, כך:

[קע]   - - - הענן והערפל קול גדול ולא ישך ויכתב על שני
להחות אבני ויתנש אליו

תם ייקול (אחר כך יאמר)

ישתחב' שמן לעד מלכנו האל המלך הגדול והקדוש בשם
ובארץ כי לך נאה³² יי אלהיינו שיר ושבת היל זומרה ברכות
והודאות גדרלה תהלה ותפארת עד מלכות ממשלה מעטה ועד
עולם ולך אנחנו מודים ולשםך אנו משבחים ברוך אתה יי
אל[היינו מלך העולם מלך גבור התושבותות [אל] ההודאות אדון
כל הנפלאות ואדון [כל הממעשים הבוחר בשינוי זמורה וממלך
[העולם][ם]³³

וירושע יי ביום הוא את ישראל מיד מצרים אליו (עד) יהיו שם יי
מכורך מעטה רעד עולם ממורה שמש עד מבואו מהולל שם יי³⁴

Translation: Handwritten manuscript Paris presents a different opinion and that is to say Birchaz Ha'Shir after reciting the Aseres Ha'Dibros in a version that began with the word: Yishtabach. This manuscript begins after the Aseres Ha'Dibros as follows.

Source 7

רא"ש מסכת פסחים פרק י"ס ימן לב' – אומר עליו ברכת השיר. [דף קיה ע"א] מי ברכת
השיר? רב יהודה אומר יהלוק – מכאן ראייה שאין לברך על ההלל לאחר שעודה; דאי
مبرכין עליו א"ב מי אמר ואומר עליו ברכת השיר? פשיטה כיון דאמרין גמורים עליו
את ההלל מילא ידענא דمبرיך יהלוק. אבל אם אין מברכין עליו בתקלה החוץ לומר
אע"פ שלא בירך לפניו יברך לאחריו. ומהו יש לומר לפי שברכת היל תלייה במנהגה
כదאיתא לקמן (דף קיט) קתני במתניתין ובליקי פסה צדיק לברך. ר' יוחנן אמר נשמה כל
חי. כתוב רב אלף (ר"י פ) דמנהגה דעלמא כרב יהודה. ורשב"ם פירש דעבדין בתרוויהו
וחותמין בהיל ברכיך אתה ה' מלך מהולל בתשבחות. ואומר היל הנдол ונשמה וחותמין
שנית ברכיך אתה ה' מלך מהולל בתשבחות. וזה חיים כהן לא היה חותם ביהלוק ברכיך
אתה ה' מלך מהולל בתשבחות כיון דבעי למייחתם בסוף ישתחב. לשתי הרתימות בהד גוינא
למה לי.

תפלה شهرית- 101 Tefila

Translation: And he recites on it Birchat Hashir- What is considered Birchat Hashir? Rabbi Yehudah said: YiHallelucha Hashem Elokinu. This is proof that it is not necessary to recite a Bracha before reciting that part of Hallel that we recite after the meal. Had the rule been that it was necessary to make such a Bracha, then what would have the purpose to teach us that we complete Hallel by reciting Birchat Hashir; of course we recite a Bracha after completing Hallel; that is what the Gemara meant by saying that we complete Hallel. It is only because we do not have to make a Bracha in the beginning of Hallel that the Gemara needed to teach us that we need to make a Bracha upon completing Hallel. And yet we should mention that whether a person recites a Bracha before Hallel on the Seder night is totally dependent on his custom as we learned that there are some who do make a blessing before Hallel. Rabbi Yochonon said: Nishmat Kol Chai. Rav Alfus wrote: that the custom is to follow the ruling of Rabbi Yehudah. The Rashbam explained that we should follow the position of both Rabbi Yehudah and Rabbi Yochonon and finish the regular Hallel and recite the Bracha: Melech MiHullal BaTishbachot. One should then read the Great Hallel and Nishmat and say a Bracha a second time of: Melech MiHullal BaTishbachot. And HaRav Chaim Cohen would not end Hallel with YiHallelucha and by reciting Melech MiHullal BaTishbachot since it was necessary to end by reciting Yishtabach. Why do I need to recite two Brachot for one purpose?

Source 8

הוספות ממכח פמחים דף קיה עמוד א'-ד"ה-רבי יוחנן אמר נשמה כל חי – נראה ה"פ אף נשמה כל חי אחר יהלוך דאי לא תימא בכ' אנן כמאן עבדין. וקורא נשמה כל חי ברכבת השיר לפי שבשכחות אומרים אותו אחר פסוק זמרה. ורבינו חיים כהן לא היה חותם ביהלוך כי אם בנשמה בלבד משום דליישנא דברכת השיר משמע חדא ברכה.

Translation: It appears that this is what Rabbi Yochonon meant: It is necessary to recite Nishmat Kol Chai in addition to YiHallelucha because if that is not the proper way to interpret Rabbi Yochonon then who does our custom follow? Nishmat Kol Chai was given the name Birchat Hashir because on Shabbat we recite it after completing Pseukei D'Zimra. Rabbi Chaim Cohen would not conclude Hallel by reciting YiHallelucha but only with Nishmat because the language of the words: Birchat HaShir is in singular person and connotes that only one Bracha is recited.

Source 9

ספר חי אדם- הלכות ברוכות ותפלות כלל יט' סעיף ו- נ"ל דבשבת ידלג המזמורים שמוסיפים בשבת מן למנצח עד יהי בבוד ויאמר במו בחול כי הם הדרים. ואם יש שהוות יותר יאמר למנצח ולדוד בשנותו ותפלה למשה והם קודמין לשאר מזמורים (כదירתא בזוהר). ועוד נ"ל דבשבת מהויב לומר נשמה ודיא נקראת ברכבת השיר ומוטב שעידן מזמורים. ואם אין שהוות כלל יאמר ב"ש ותלה לדוד ויאמר נשמת וישתבח. ונ"ל דאם להתחילה בשבת ישתבח אלא דוקא נשמת ובמدة מה ששמעתי כי בשם הנר"א שנשmeta נקראת ברכבת השיר.

It appears to me that on Shabbat, if one comes late to shul, one should skip the chapters of Tehillim that are added in Pseukei D'Zimra on Shabbat from LaMinazech until YiHi Kavod and one should recite the sections that one recites on a weekday because they are recited more often. If one has more time, one should recite LaMinazech and OO'LiDovid BiShanoso and Tefila L'Moshe which take precedence over

the other chapters of Tebillim in Pseukei D'Zimra of Shabbat. It also appears to me that on Shabbat it is necessary to recite Nishmat which is referred to as Birchat Hashir and given a choice, it is better that one skips chapters of Tebillim. If one has very little time to catch up, one should recite Baruch Sh'Amar, Teilla L'Dovid and Nishmat and Yishtabach. It further appears to me that it is not permitted to recite Yishtabach on Shabbat without including Nishmat. I believe that I heard in the name of the Vilna Gaon that Nishmat is called Birchat Hashir.

Source 10

שולחן ערוך אורח חיים סימן תפ'-כום רביעי מתחיל לא לנו, ונזכר עליו את הallel; ואני אומר יחלוק, אלא אומר אחר גמר הallel, הלל הנגדל שהוא לה, עד על נהרות בבל שם כי לעולם חסדו, ואחר כך אומר נשמה כל חי וيشתבח עד מעולם ועד עולם אתה אל, וזה אומר יחלוק עד מלך מהולל בתשבחות.

Translation: We begin reciting Lo Lanu after filling the Fourth cup and then complete Hallel; one does not say YiHallelucha but recites after finishing Hallel, the Great Hallel which is from Hodu LaShem until Al Niharot Bavel which number 26 instances of reciting Ki L'Olam Chasdo. Then one should recite Nishmat and Yishtabach until MaiOlam V'Ad Olam Ata Ail; then one should say YiHallelucha until Melech MiHullal BaTishbachot.

Source 11

הגדה מהראל מפראג

הנרגה של טסת

63

כי אורה נאסר פ羞ש זה:	נסור סקצי נזקנות לא נתקני:	פתחו לי שעטן
אזרך אבא בס אורה זה:	זה משער כי צדיקים יכלו בו:	
אורה כי עניינו ותני כי לישעה:		
אנו קאטו הובאים חיתה לרשות פנה:		
מאית צי קתעה זאת היא נפלאת בעינינו:		
זה סומ אשה צי ננילה וישראל בו:		
אנא צי הוושיטה נא:		
אנא צי הצליחה נא:		
ברוך הקבב בכם זי ברוך נוכם מביית צי:		
אל צי וואר לנו אברון תנ בעבורתים גדר קרנות נפזב:		
אל אשה ואורה אלמי ארווסון:		
דורו צי כי טוב כי לעולם חסרו:		
תלולה צי אלמתו כל בזקיה צרים עשי רצונה געל צפה בות יתראל ברעה יהו		
וירבו ויבחו ויארו וירפסו נעריו וקריבו נקלטו און שקה פלקנו כי לך טוב		
ליהודים ולזרעך נאה לנו. כי גישעל טר שלט אקה אל: יברוך אורה צי פלך פרקלט בתשבחות:		

האל בחתימות עזך . הנדור בלבבך שטך . הנבור לנצח ותערן
בנוראותיך . הפלך היושב על כסא רם ונשא :
שוכן עד מרים וקרוט שמו . ובתוכך רגנו צרייכים כי לישרים נאה
ההילה : בפי ישרים הטהורם . ובשפתי צרייכים תחברך ,
ובלשם חסידים תתקבץ . ובכרכב קדושים תחלל :
ובנטולות רכבה נזק בית ישראל ברוח יעקב מלפני כל דור ודור
שכן חוכה כל הארץ . לפניה י אלוהינו ואלקי אבותינו לחדשו
לסכל רצכם לאמר להרפס לתריר לבך גנלה ולקס אל כל דברי שירוי
ותחזחות דוד גו יש גברך פשעך :
ובבן ישתחח שטך לעדר מלפני האל הפלך הנדור והקרוט בשפטינו
ובארין . כי לך נאה י אלחינו ואלקי אבותינו לעלם ושער שני
ושבחה סלול ובראה עוז ויטחלה נזח גילה וגבורת תהלה והפארה
夸רשה וטלאות . ברכות וחזראות לשטך הנדור והקרוט ומעלה
עד עולם אמת אל : ברוך אתה י אל מך נדור ומחה בטהרה
אל החזראות אדון הנפלאות בורא כל הנשמות רבון כל הפעשים ,
הבוקר בשיריו ומנחה . מלך ייחיר אל חי העולמים :

Source 12

Persian Handwritten Siddur

בָּרוּךְ קָדְמָשׁ אֶתְפָּנָךְ וְכִפְרֹר ? יְהִי
וְאַסְדָּה מוֹעֵל בְּכָל וְכִינָךְ כִּי עֲבָדָךְ
בְּזָרְךָ לְבִיאָךְ וְתִזְחַק בְּכָל וְעַטָּה צָלָמָינוּ
וּוִירָת צָעָנוּךְ וְמַעֲלָמָת דְּבָרָךְ
תְּפִירָעָךְ וְפִרְעָם שָׁם כְּבָדָךְ וְוָיָּהָךְ
עַבְדָּךְ בְּכָרְךָ וְתִלְעָלָךְ נָגֵר טַבָּתָךְ

נסמות ככטוען

וְעַתָּה נְאַלְיָנוּ וּוִירָת צָעָנוּ
וְאַיְלָמָת דְּבָרָךְ
תְּפִירָעָךְ בְּצָמָת בְּכָל חַי תְּבִיאָךְ
צָאָת בְּמִזְבֵּחַ וְזַיְתְּנָנוּ וְרוֹחַ בְּבָנָךְ
לְבָנָךְ תְּבִיאָךְ וְטוֹלָמָת צָאָת בְּלִיאָךְ
מִלְבָנָנוּ תְּמִיד בְּכָל רֹחַ וְרוֹחַ
וְנָרָעָת עַתָּה קָטָן וְזַיְתְּנָנוּ
וְעַבְדָּתָךְ יְהִי פְּלָמָת וְעוֹרְקָתָנוּ
מִלְאָה גּוֹמָל וְוּלְעָלָה בְּזִיה וְמִצְעָן שָׂמָחָה
וְסִינְךָ שָׂמָח וְמִרְחָט בָּן יְוִתְּרִים וְלָבָן

דור וכתנו מי ימְלָא בּוֹרֹות יִצְחָק
כָּל תַּהֲלֵנוּ וכתנו טְרִיכָּת כִּינְעָד
נָאָה שְׁלָמָה בְּכִי יְשָׁרִיס תְּבִתְבִּיחָה
חִדּוֹשָׁיָה עֲתָה גָּלֶג וְמִזְבֵּחַ קָרְבָּן
תְּתַבְּדֵל לְנִיחָה וְמִקְדָּשָׁת רַיְבָּוֹת
חַכְמָת נְבִיאת עַמִּיקָּבָב בֵּית יְהֻדָּה
מִירָד : מַעֲקָן יְמָחָר יְגָלֵל וַיַּגְּבָהּ יְמָמָה
בְּעַמִּיקָּבָב מִלְכִינוּתָהּ וְנִעְלָמָה יְמָמָה
בְּעַמִּיקָּבָב כִּי נִסְתַּבֵּךְ דְּמָאָה יְמָמָה
שָׂור וְשָׂטָן הַלְּלָל וְלִילָּל נָנוּ מִלְכָוֹת יְמָמָה
עַמִּיקָּבָב גְּרוּסָה תְּכִלָּת בְּרִכּוֹת הַוּמָאות
נִיחָה עַבְדָּה מִשְׁמָרָה אֲשֶׁר תַּדְלֵת וְנִבְּרָא
מוֹרָת וְלִבְבָּלָבָב פָּנוּ מִבְּבָרִים יְגָלְךָ
פָּנוּ מִקְרִוִּים וְמִשְׁרִיכִים כִּי יְמָמָה
פָּנוּ הַמְּלָאָה וְנִעְרָא הַמְּאָרָב אַלְמָאָה

תפלה شهرית-101 Tefila 101

Source 13

סידור ארם צובא

במקה לות ריבבות ענק כל בית ישראלי נחלתו
אָמֵן יְהוָה יִשְׁתַּחֲנוּ שָׁקֵךְ לְעוֹר
סְלָכֶט חַלְלָה תְּמָלֵךְ תְּנִדּוֹל וְתִּקְדוֹשׁ בְּשִׂמְיסָן וְגַאֲזָרִי
לֹךְ נָאָתָן אַלְתָּנוּ שִׁיר וְשִׁנְחָה הַלְּלָה וְמִרְחָה גְּרוּרוֹת
חוּדראות נָעַץ נְוּזִיתָת תְּהֻלָּת וְתְּפָאָרָת עַזְּ סְלָטָות
וּמְפָלֵח חָדָד וְגַבְרָה טְעַתָּה וְעַד עַלְבָּם וְלֹךְ אַנְחָנוּ
סְוִים וּלְשָׁכֶב אָנוּ כְּפָאָרִים וּכְעַרְצִים כִּי אַתָּה חָוָא
אַלְתָּה חַלְלָה סָסָס וְאַדְגָּי תְּאוֹרָנוֹנִים וְשִׁינְעָוִיךְ לֹא תִּתְסֹבֵב
לְעַלְלָמִים גְּרוֹךְ אַתָּה יְיָ אַלְתָּנוּ מֶלֶךְ חַעַלְסָ מֶלֶךְ נְרוֹל
תְּהֻשְׁבָּחוֹת אָלְלָה וְכָחְדֹּאות בּוֹרָא בְּלָתְנָשָׂות
אָדוֹן נְרוֹמָה עַל בְּלָתְנָשָׂות חַפְעָלִים תְּבוֹחָר בְּשִׁירָה וּבְעַרְבָּה
מֶלֶךְ חַי לְעֵד וְקִיסְלְעַלְלָמִים אָסָן בְּרוֹא

Source 14

סידור רב מעדיה נאון

ישתבח שマー לעד מלכנו המלך הגדול והקדוש בשמות ובארץ כי לך נאה
יי אלהינו שיר ושבח היל זומרה עוז וממשלת נצח / וגבורה ברכות הודיעות
מלכות מעתה ועד עולם ולך אנחנו מודים ולשمرן אנו מפארים כי אתה הוא
אליהו האלוהים ואדוני האדונים ושנותיך לא יתמו לעולמים ברוך אתה יי' מלך
גדול התשבחות אל רב ההודיות הבוחר בשירה ובנמרה מלך אל חי וקיים
לעולם.

Source 15

Geniza Fragments Of The Palestinian Order Of Service by Jacob Mann, Hebrew Union College Annual Vol. 2 (1925), p. 278

Another fragment (Cambridge Add. 3160, No. 3) of two leaves begins:

אָמֵן יְיָ: זכַרְךָ דוד... לשם הַפְּאָרָת (ט'-ט' Chr. 29:1): זִילָלָךְ יְיָ אלהינוּ על כל מעשיך וחסידיך יְהוָה יְפָאֵרנוּ יְשַׁבְּחוּ גָּדוֹלָיו יְכִרְטוּ יְרוֹתָמוּ יְחִדָּתוּ אֶת שְׁמָךְ עַל שְׂדֵי דָוִיד בֶן יְשִׁעָה עֲבָדָךְ יְחִרְתּוּם שְׁמָךְ מְלָכָנוּ לְעוֹלָם וְעַד חַבְיכָךְ בְּכָל דָוָר וְדוֹר לְמַחְצֵה נְחִים בְּאָ' יְיָ הַאלָה הַמֶּלֶךְ הַמְּחֻלָּל וְמַשְׁׁבוֹחַ הַמְּפֹאָר הַמְּרוֹמָם הַגָּמָן הַמְּעִילָה הַטְּקֻדָּשׁ הַמִּיחָד בְּפִי עַלְיוֹנִים וּבְפִי תְּחִזְקִינִים וּבְפִי כָּל הַנְּשָׂות אֶל סְלָקָן חִי וּקְסִים שְׁמָךְ חַרְכָּר וּמְלֹכוֹתָךְ בְּכָל דָוָר וְדוֹר לְנַחַז נְחִים בְּאָ' יְיָ מְהֻלָּל בְּרֹב הַתְּשִׁבְחוֹת אָמֵן. אִילּוּ פִיטָן וּכוּ (כ' 1, fol.) ולשין אשר שמה בפיו הם יְהוָךְ וְשַׁבְּחוּ זִילָלָךְ וְינְצָחָךְ וְרוֹתָמָךְ וְיְבָרָכָךְ וְיְבָרָכוּ אֶת שֵׁם קָדְשָׁךְ הַאלָה הַסְּלָקָן הַגּוֹבֵר וְהַגּוֹרָא בָרָךְ אֶתְכָה יְיָ אֶל הַזְּדִידִות.